Časopis pro pěstování matematiky

Josef Novák

O konvergenci v dvojných posloupnostech

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 82 (1957), No. 2, 230--231

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/117244

Časopis pro pěstování matematiky, roč. 82 (1957), Praha

REFERÁTY

O KONVERGENCI V DVOJNÝCH POSLOUPNOSTECH

(Referát autora o přednášce konané v matematické obci pražské dne 9. dubna 1956.)

Nechť P je množina, v níž jsou definovány konvergentní posloupnosti splňující vedle dvou známých Fréchetových axiomů (o stacionární posloupnosti a o vybrané posloupnosti) také axiom Urysohnův: Nekonverguje-li posloupnost bodů x_n k bodu x, pak existuje vybraná posloupnost bodů x_{m_n} tak, že žádná další z ní vybraná posloupnost nekonverguje k bodu x.

Budeme uvažovat o prostých dvojných posloupnostech bodů $x_{mn} \in P$, kde $x_{mn} \neq x_{ij}$ pro $(m, n) \neq (i, j)$. Budeme je jednoduše nazývat posloupnostmi. Řekneme, že posloupnost bodů x'_{ij} je vybraná z posloupnosti bodů x_{mn}, jestliže $x'_{ij} = x_{m_i n_j^i}$, kde $m_i < m_{i+1}$ a $n_j^i < n_{j+1}^i$ pro každé přirozené číslo i a j. Každou jednoduchou posloupnost bodů $x_{m_i n_i} \in P$, jež se nacházejí mezi body x_{mn}, při čemž $m_i < m_{i+1}$ a $n_i < n_{i+1}$ pro všechna i, nazveme *příčnou* posloupností. Tato posloupnost je význačná, jestliže $m_i = i$. Symbolem $x_{mn} \to x_m \to x$ budeme označovat konvergenci $\lim\limits_n x_{mn} = x_m$ pro každé přirozené m a konvergenci $\lim\limits_n x_m = x$. Značka $x \neq x_m$ po př. $x = x_m$ bude platit pro každý index $m = 1, 2, \ldots$ Pomocí konvergence v dvojných posloupnostech budeme definovat určité vlastnosti bodů v P.

Řekneme, že bod $x \in P$ má vlastnost α''_0, jestliže z každé posloupnosti bodů $x_{mn} \to x_m \to x \neq x_m$ se dá vybrat posloupnost bodů $x'_{ij} \to x_{m_i} \to x$, jejíž aspoň jedna význačná příčná posloupnost konverguje k bodu x; vlastnost α'_0, jestliže z každé posloupnosti bodů $x_{mn} \to x_m \to x$ se dá vybrat jednoduchá posloupnost $x_{m_k n_k} \to x$, kde $m_k \leqq m_{k+1}$ a $n_k < n_{k+1}$; vlastnost α_0, jestliže z každé posloupnosti bodů $x_{mn} \to x_m \to x \neq x_m$ se dá vybrat příčná posloupnost $x_{m_i n_i} \to x$.

Má-li každý bod $x \in P$ vlastnost α''_0 (α'_0, α_0), řekneme, že tuto vlastnost má prostor P. Platí věta:

Vlastnosti α_0, α'_0, α''_0 jsou ekvivalentní s axiomem o uzavřeném uzávěru $v(vA) = vA$ (vA značí množinu všech limit konvergentních posloupností bodů $x_n \in A$).

Řekneme, že bod $x \in P$ má vlastnost α_1, α_2, α_3, jestliže z každé posloupnosti bodů $x_{mn} \to x_m \to x \neq x_m$ lze vybrat dvojnou posloupnost, jejíž

(α_1) ... aspoň jedna příčná posloupnost konverguje k bodu x a aspoň jedna nekonverguje k bodu x;

(α_2) ... všecky příčné posloupnosti konvergují k bodu x;

(α_3) ... žádná příčná posloupnost nekonverguje k bodu x.

Jestliže předpokládáme, že $x_{mn} \to x_m \to x = x_m$, pak dostaneme obdobné vlastnosti β_s ($s = 0, 1, 2, 3$). Vlastnost γ_s značí současnou platnost vlastností α_s i β_s.

Dá se dokázat, že všecky vlastnosti α_s, β_s, γ_s jsou realisovatelné. Komplikovaná je netriviální konstrukce prostoru obsahující bod s vlastností α_1. Takový spočetný prostor S^* se mi podařilo sestrojit za předpokladu, že $2^{\aleph_0} = \aleph_1$.

Vlastnosti α_s, β_s, γ_s se dají vhodným způsobem použít při studiu konvergence v kartézských prostorech. Jsou-li v prostorech P a Q definována okolí, pak okolím v kartézském součinu $P \times Q$ se rozumí kartézský součin obou okolí. Jsou-li v P a Q definovány konvergentní posloupnosti, pak v $P \times Q$ je konvergentní právě každá posloupnost bodů $(p_n, q_n) \to (p, q)$, kde posloupnost bodů p_n konverguje v P k bodu p a q_n konverguje v Q k bodu q. Kartézský součin s touto konvergencí nazveme kartézským L-součinem.

V literatuře je už popsán příklad dvou prostorů P a Q s konvergentními posloupnostmi, jež splňují axiom o uzavřeném uzávěru, jejichž kartézský L-součin však tento axiom nesplňuje; je tomu tak vždy, jestliže žádný z prostorů P a Q není isolovaný a aspoň jeden obsahuje bod o vlastnosti β_3. Pomocí prostoru S^* podařilo se mi sestrojit takový kartézský L-součin, při čemž oba prostory P a Q mají vlastnost α_1. Naproti tomu platí tato věta: *Nechť jeden z prostorů P a Q má vlastnost γ_2 a nechť druhý má vlastnost γ_1 nebo γ_2. Pak jejich kartézský L-součin splňuje axiom o uzavřeném uzávěru.*

Josef Novák, Praha.

IX. MEZINÁRODNÍ KONGRES APLIKOVANÉ MECHANIKY V BRUSELU

(Výtah z přednášky doc. dr *M. Hampla* a dr *J. Poláška*, pořádané JČMF a matematickým ústavem ČSAV dne 21. 1. 1957.)

Ve dnech 5. až 13. září 1956 byl v Bruselu v budově university pořádán pod záštitou mezinárodní unie mechaniky IX. mezinárodní kongres aplikované mechaniky.

Presidentem kongresu byl prof. van den Dungen, ve výboru zasedali známí vědečtí pracovníci z celého světa. Sovětský svaz, Čínská lidová republika a ČSR nebyly v přípravném výboru původně zastoupeny, avšak po příjezdu sovětské delegace, která byla velmi srdečně přivítána, byli do výboru dodatečně přizváni Muschelišvili a Sobolev.

Mezinárodní kongresy aplikované mechaniky mají už svou tradici. Popud k jejich provádění vyšel z kruhu redakce časopisu *Zeitschrift für angewandte Mathematik und Mechanik*, v jejímž čele stáli tehdy Mises, Karman, Biezeno, Grammel, pražský prof. Körner a j. První kongres byl pořádán v r. 1922. Od té doby se kongresy konaly každý čtvrtý rok s výjimkou válečných let. Po válce byl v r. 1946 pořádán šestý kongres v Paříži, v r. 1948 sedmý v Londýně (výjimečně již za dva roky) a v r. 1952 osmý v Cařihradě.

Vlastní jednání na devátém kongresu v Bruselu bylo rozděleno do dvou sekcí: I. Mechanika tekutin, II. Mechanika pevných látek.

V I. sekci bylo původně přihlášeno 250 přednášek a referátů, v II. sekci 240. Skutečný počet byl však ještě větší, protože na pořad jednání kongresu byly dány i referáty přihlášené dodatečně.

Při slavnostním zahájení kongresu ve středu 5. 9. 1956 bylo zdůrazněno přání všech účastníků po míru.

Přednášky se konaly paralelně ve třech posluchárnách university (každá sekce byla rozdělena na dvě podsekce). Čtyři hlavní přednášky společné oběma sekcím byly v universitní aule:

Germain (Francie): Některé nové pokroky v teoretické aerodynamice vysokých rychlostí. *Hill* (Anglie): Nové obzory v mechanice pevných látek. *Davidson* (USA): Lodě. *Mettler* (Německo): Vynucené nelineární kmity pružných těles.

Přednášky a referáty v I. sekci byly hlavně z těchto oborů: 1. aerodynamika velkých rychlostí, 2. turbulence, 3. mezní vrstva, 4. křídla, lopatkové mříže a aerodynamické tunely, 5. kmitání křídel a stabilita letu, 6. nestacionární proudění, 7. vazko-elastické tekutiny atd.